

zprávy

ZPRÁVA ZE ZASEDÁNÍ PSYCHIATRICKÉ SEKCE UEMS

Zasedání Section and Board of Psychiatry se konalo 21. 10. a 22. 10. 2011 v Záhřebu v Chorvatsku

✓ Byla upravena pravidla voleb podle návrhů zaslaných před vlastním zasedáním.

✓ Výsledky voleb: prezident sekce – Dr. Marc Hermans (Belgie), Honorary Secretary Dr. Torsetn Jacobsen (Dánsko), Section Vice-President – Dr. Thea Heren (Nizozemsko), Board Vice-President – Elizabeth Fradigue (Portugalsko).

✓ Zpráva a diskuse ohledně auditu psychiatrické léčebny v Hospital Príncipe de Asturias v Alcalá de Henares ve Španělsku. Do nemocnice byli na audit pozváni Dr. Paul Hodiamont, Dr. Rosa Medina, Dr. James Strachant. Na základě zkušeností byl vytvořen seznam otázek, který se bude pracovat s cílem navrhnout standardy,

kteřé by mohly být vodítkem pro klinická pracoviště se zájmem účastnit se auditu. Cílem auditu je zvýšit úroveň klinické praxe a vzdělávání psychiatrů na základě diskuse s vedením pracoviště.

✓ Dr. Raszka se zapojil do práce pracovní skupiny zaměřené na téma psychoterapie v psychiatrii. Proběhlo jednání na téma definice psychoterapie a možnosti zlepšení výuky. Byla navržena spolupráce s psychoterapeutickou pracovní skupinou EFPT, která připravuje mezinárodní průzkum situace výuky psychoterapie u psychiatrů v atestační přípravě na evropské úrovni. V plánu je zmapovat a porovnat situaci psychoterapeutického školení a úrovně supervize jednotlivých evropských států.

*MUDr. Michal Raszka, Ph.D.
Psychiatrické centrum Praha*

FOND PARTNERSTVÍ ŠVÝCARSKÉ A ČESKÉ VLÁDY – ZAHÁJENÍ PROJEKTU PSYCHIATRICKÉ SPOLEČNOSTI A CENTRA PRO CHRONOBIOLOGII PSYCHIATRICKÉ KLINIKY UNIVERZITY V BASILEJI

Psychiatrická společnost se dlouhodobě snaží zlepšovat kvalitu poskytované psychiatrické péče v našem státě. Jedním z nových projektů je „Chronobiologie poruch nálady“. Ve spolupráci s Centrem pro chronobiologii Psychiatrické kliniky Univerzity v Basileji se podařilo získat grant „Swiss Contribution“ (Fond partnerství švýcarské a české vlády) za účelem výuky a výcviku v oblasti chro-

nobiologické léčby (fototerapie, spánková deprivace, manipulace s cirkadiánními rytmy). Navrhli jsme uspořádání vzdělávacího kursu pro lékaře i zdravotní sestry, kteří mají o tento druh moderní léčby zájem, a účast švýcarských expertů na odborných akcích pořádaných na našem území. Za tímto účelem ve dnech 18.–23. 3. navštívili Jiří Raboch, Pavel Doubek a Božena Bendová Psychiatrickou

kliniku v Basileji, aby dohodli po předchozí elektronické komunikaci podrobnosti projektu. Našimi partnery byli hlavně prof. Christian Cajochen, ředitel Chronobiologického centra, a prof. Anna Wirz-Justice, emeritní ředitelka a velká propagátorka a osobnost světové chronoterapie. Centrum je zaměřeno kromě chronobiologického poradenství na výzkum v rámci fyziologie a patofyziologie světla a spánku. Pro tento účel mají vybaveny podzemní laboratoře, které byly nedávno rekonstruovány nákladem 3 miliony švýcarských franků (SF) a využívají různé biologické a telemetrické metody včetně těch, se kterými se prof. Cajochen seznámil při své několikaleté práci pro NASA na Harvardské univerzitě.

V rámci našeho pobytu ve Švýcarsku jsme se též seznámili s činností oddělení pro léčbu afektivních poruch psychiatrické univerzitní kliniky. Má kapacitu 22 lůžek a denní stacionář pro spádovou městskou oblast. Čekací doba je asi 14 dnů, obložnost se blíží 100%. Ošetřovací doba je v průměru 40 dnů. Pojišťovny a kanton hradí asi 500 SF za den. Léčba je zde komplexní, farmakologická, psychotherapeutická, chronobiologická. Hodně prostoru je též věnováno činnostním programům.

Dalším zajímavým pracovištěm, s jehož provozem jsme měli možnost se seznámit, bylo Sanatorium Kilchberg v Curychu – soukromá psychiatrická klinika pro psychiatrii a psychotherapii s kapacitou asi 180 lůžek a s několika denními programy pro spádovou oblast asi 200 000 obyvatel. Z této oblasti přijímají všechny akutní psychiatrické případy s výjimkou těch se somatickými komplikacemi. Nepoužívají EKT. Mají vlastní internisty, neurologická a radiologická konsilia jsou vykonávána na univerzitním pracovišti v Curychu. V oblasti je ještě jedno menší psychiatrické oddělení se 20 lůžky. Zdravotní pojištění jim hradí pobyt pacienta do 60 dnů částkou asi 1000 SF denně. Velmi zdůrazňují rehabilitačně volnočasové aktivity, které na břehu curyšského jezera s výhledem na „zlaté pobřeží“ protějšího břehu mohou být jistě příjemné. Začínají rozvíjet projekt „Podpora duševního zdraví“ u hospitalizovaných pacientů. Nevyhýbají se ale ani masivní farmakoterapii včetně podávání vyšších dávek benzodiazepinů u závislých osob. Chronoterapii včetně spánkové deprivace poskytují pravidelně v rámci svých personálních a technických možností, které jsou nemalé. V nočních programech, které jsou organizovány po náborech pacientů s frekvencí asi jedenkrát měsíčně, jim pomáhají medicí, kteří jsou na tuto práci najímáni.

Většinu času jsme věnovali přípravě vzdělávacího programu pro české zájemce z řad lékařů i středního zdravotnického personálu včetně písemných materiálů pro kurs. Bylo dohodnuto, že 8. 6. 2012 během výročního sjezdu Psychiatrické společnosti ve Špindlerově Mlýně prof. Wirz-Justice přednese plenární přednášku na téma „Význam cirkadiálních rytmů pro zdraví“ a společně s Vivien Bromundt, psycholožkou centra, zorganizují workshopy jak pro lékaře, tak pro psychiatrické sestry. V rámci posterové sekce seznámí české odborníky s posledními výzkumnými výsledky basilejského chronobiologického centra. Zájemcům o účast v kursu velmi doporučujeme zakoupit si knihu „Chronotherapeutics for Affective Disorders. A clinician's manual for light and wake therapy“ autorů Wirz-Justice, Francesco Benedetti, Michael Terman, která

Prof. Anna Wirz-Justice, prof. Jiří Raboch a Dr. Vivien Bromundt při návštěvě Sanatoria Kilchberg.
Foto: MUDr. Pavel Doubek

bude na sjezdu ve Špindlerově Mlýně k dispozici za výrazně sníženou cenu. Na 116 stránkách jsou zde detailně a velmi prakticky popsány základy tohoto druhu léčby poruch nálady. Samozřejmě připravujeme i další materiály ve formě přehledných článků, vhodných posuzovacích škál, poučení pro pacienty, které budou zveřejněny na stránkách České a slovenské psychiatrie a na internetové stránce naší Společnosti (www.ceskapsychiatrie.cz). Bude též zřízena česká verze webových materiálů „Center for Environmental Therapeutics“ (www.chronotherapeutics.org).

V říjnu v Praze (17. 10. 2012) ve Vondráčkově posluchárně plánujeme druhý krok kursu – celodenní workshop za účasti prof. Cajochena, prof. Wirz-Justice a eventuálně dalších zahraničních expertů (např. John Gottlieb, Feinberg School of Medicine, Northwestern University, Chicago, USA; Okan Caliyurt, Psychiatry Department, Trakya University School of Medicine, Edirne, Turecko; Francesco Benedetti, Department of Clinical Neurosciences, Scientific Institute and University Vita-Salute San Raffaele, Milan, Itálie) podle toho, jak se podaří podpořit jejich účast na mezinárodní konferenci Světové psychiatrické společnosti v Praze ve dnech 19.–23. 10. 2012 v KCP Praha. Pro tuto významnou světovou konferenci plánují naši švýcarští kolegové zorganizovat špičkové mezinárodní sympozium s názvem „Můžeme vyléčit depresi ve třech dnech?“. I v tomto případě bude zorganizována diskuse v rámci posterové sekce.

Kurs plánujeme zakončit v únoru 2013 v souvislosti s pracovní schůzí Psychiatrické společnosti v Praze, kdy by již měli absolventi kursu, jak lékaři, tak psychiatrické sestry, diskutovat se švýcarskými i českými experty o svých praktických zkušenostech a problémech s prováděním chronoterapie ve svých praxích. Po absolvovaném výstupním testu účastníci všech tří kroků projektu dostanou osvědčení České psychiatrické společnosti a Chronobiologického centra Univerzity v Basileji opravňující poskytovat tuto moderní terapeutickou metodu.

Pracovní skupina výboru Psychiatrické společnosti pro styk se zdravotními pojišťovnami paralelně vyjednává

v dohodovacím řízení schválení výkonu chronobioterapie v rámci všeobecného zdravotního pojištění.

Věříme, že nabízený program bude atraktivní pro naše členy i pro střední zdravotní personál a že přinese

rozšíření našich nabídek pro pacienty trpící nejen depresí.

*Za pracovní skupinu Psychiatrické společnosti
pro chronobioterapii
prof. MUDr. Jiří Raboch, DrSc.*

dopis redakci

JAK ZACÍLIT FARMAKOTERAPII, KDYŽ JE NAJEDNOU VŠECHNO JINAK?

Někdy v polovině šedesátých let minulého století jsme u nás začali zavádět moderní antipsychotika. Ve srovnání se Západem jsme měli dva roky zpoždění. Psychiatři proto mohli jen potvrdovat příbuzným nemocných trpících schizofrenií, že potřebují Largactil (chlorpromazin zavedený francouzskou firmou Rhone Poulenc). Šlo o nemnoho nemocných, kterým ho poslali příbuzní ze zahraničí a kterým ho celníci vydali jen na doporučení psychiatra. Lékaři, kteří měli sympatie MUDr. Netvala, pracovníka Chemapolu, dostávali od něho pro své pacienty vzorky Largactilu poskytnuté výrobcem. Ostatní psychiatři nahrazovali chlorpromazin antihistaminikem Theadrylem a výsledky byly poměrně dobré, i když se pravděpodobně Theadryl chlorpromazinu nevyrovnal (Vojtěchovský et al. 1953). Pravděpodobně – protože tehdy nebylo ani pomýšlení, že bychom získali tablety Theadrylu a chlorpromazinu v identické podobě, abychom podnikli dvojité slepé srovnání.

Většinu hospitalizovaných nemocných se závažnějšími halucinatorně-paranoidními syndromy jsme ještě léčili inzulinovými kómaty nebo elektrokonvulzemi. Aby nám to prošlo u tehdejší politické moci, která udělala z díla I. P. Pavlova ideologii a ze spánkové léčby panaceum, kombinovali jsme elektrokonvulze s chloralhydrátem. Nemocní po konvulzích spali s malými přestávkami 24 hodin a méně často se potom probouzeli se zmateností. Na aplikaci elektrického proudu mívali většinou amnézii. Říkali jsme tomu „spánková léčba prohlubovaná elektrošokem“.⁸

Tuto seismologickou léčbu jsme chtěli spojit s psychoterapií. Proto jsme s Milošem Vojtěchovským a Jánem Grossem (slovenským psychiatrem, který se po sovětské okupaci Československa v roce 1968 stal šéfem psychiatrické

kliniky univerzity v Hamburku) léčili „cílenými elektrošoky“. Elektrický proud byl aplikován nemocnému ve chvíli, kdy s ním lékař hovořil o jeho halucinacích a bludech a během rozhovoru se snažil oživit emoční aspekt jeho prožitků. Při takovém rozhovoru jsme úmyslně provokovali afekt vzteku a hostilitu i vůči nám samotným, když jsme např. tvrdě odmítali možnost, že by bludná tvrzení mohla být pravdivá, a odvolávali jsme se na vědu, která odmítá možnost čtení myšlenek na dálku a jejich vkládání do mozku nebo slyšení hlasu někoho, kdo je desítky nebo tisíce kilometrů vzdálený. Dnes je možné zamýšlet se nad tím, zda jsme se tím neprohřešovali proti lékařské etice.

Měli jsme představu, že terapeutický efekt se projeví především v těch oblastech mozku, které jsou zodpovědné za takto aktivovanou symptomatologii. Počítali jsme také s tím, že poruchy paměti, které jsou nežádoucím účinkem elektrokonvulzivní léčby, postihnou především tematiku bludů.

Jak se na to dívat dnes? V klinické praxi dosud málo uplatňujeme poznatky o donedávna neuvěřitelné plasticitě mozku.⁷ Jediná vzruchová vlna běžící po nervovém vlákne vede k jeho zesílení, při učení rostou nové neurony. Bilingvní lidé mají jiný mozek⁹ a londýnští taxikáři mají větší hipokampus, do kterého se obtiskla mapa Londýna s jeho jednosměrkami. Na místě je předpoklad, že také systematická psychoterapie morfologicky mění mozek, že dochází k přeměrování nebo „předrátování“ (rewiring) nervových drah. Takové předrátování je dobře prokázáno např. při závislosti na drogách nebo patologickém hráčství.¹⁰

Schopnost mozku měnit svou strukturu podle své aktivity závisí na tom, zda má dost kyslíku a glukózy, zda